

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

[૨૦૧૮] ૫ એસ.સી.આર. ૧

મેડિકલ કાઉન્સિલ ઓફ ઇન્ડિયા

વિરુદ્ધ

વેદાંતા ઇન્સ્ટિટ્યુટ ઓફ એકેડેમિક એક્સેલન્સ પ્રાઇવેટ લિમિટેડ અને અન્ય

(સિવિલ અપીલ નંબર ૫૮૦૫/૨૦૧૮)

૧ જૂન, ૨૦૧૮

[એલ. નાગેશ્વર રાવ અને મોહન એમ. શાંતનાગૌડર, ન્યાયમૂર્તિઓ]

શિક્ષણ/શૈક્ષણિક સંસ્થાઓ:

એસ્ટાબ્લિશમેન્ટ ઓફ મેડિકલ કોલેજ રેગ્યુલેશન્સ, ૧૯૯૯ – વિનિયમ ૮(૩)(૧)(એ) – તબીબી શિક્ષણ – શૈક્ષણિક વર્ષ ૨૦૧૮-૧૯ માટે વિદ્યાર્થીઓના પ્રવેશ માટે પ્રથમ નવીકરણ મંજૂર કરવા માટે હાથ ધરાયેલ નિરીક્ષણ – અનેક ખામીઓ દર્શાવવામાં આવી – દર્શાવેલ ખામીઓની પૂર્તતાની ચકાસણી કરવા માટે મેડિકલ કાઉન્સિલ ઓફ ઇન્ડિયા પોતાની નિષ્ણાત ટીમ

મોકલે અને કેન્દ્ર સરકારને પોતાની ભલામણ મોકલે; તેમજ ભારત સંઘ નવીકરણ પરવાનગી આપવા વિચારણા કરે તેવો નિર્દેશ માંગતી મેડિકલ ઇન્સ્ટિટ્યુટ દ્વારા રિટ અરજી - હાઇકોર્ટે મેડિકલ કાઉન્સિલ ઓફ ઇન્ડિયાને મેડિકલ કોલેજનું નિરીક્ષણ કરી ભારત સંઘને અહેવાલ સુપરત કરવા નિર્દેશ આપ્યો - અપીલમાં ઠેરવવામાં આવ્યું: તબીબી શિક્ષણને અત્યંત ગંભીરતાપૂર્વક લેવું આવશ્યક છે અને જ્યારે કોઈ નિષ્ણાત સંસ્થા પ્રમાણિત કરે છે કે મેડિકલ કોલેજમાં સુવિધાઓ અપૂરતી છે, ત્યારે અદાલતોએ તે આકારણીમાં હસ્તક્ષેપ કરવો જોઈએ નહીં, સિવાય કે નિરીક્ષણ ટીમની બદદાનત, નિરીક્ષણમાં સ્પષ્ટ વિકૃતિ, મેડિકલ કાઉન્સિલ ઓફ ઇન્ડિયા તરફથી અધિકારક્ષેત્રની ભૂલ જેવા અત્યંત સબળ ક્ષેત્રાધિકારીય કારણો હોય - હકીકતો પર જોતાં, હાઇકોર્ટે એવું ઠેરવવામાં ભૂલ કરી હતી કે વિનિયમ ૮(૩)(૧)(એ) માત્ર દ્વિતીય નવીકરણ માંગતી કોલેજોને જ લાગુ પડશે - દ્વિતીય નવીકરણ સુધીના પ્રવેશો વિનિયમ ૮(૩)(૧)(એ) હેઠળ આવશે - શરતી જોગવાઈ માત્ર દ્વિતીય નવીકરણના કેસો પૂરતી મર્યાદિત નથી - પ્રથમ નવીકરણ પણ વિનિયમ ૮(૩)(૧) ની શરતી જોગવાઈ (એ) હેઠળ આવરી લેવાયેલ છે કારણ કે વપરાયેલ ભાષા 'દ્વિતીય નવીકરણ સુધી' છે - વધુમાં, વિનિયમ ૮(૩)(૧) એવી જોગવાઈ કરે છે કે ખામીઓ સુધારવા માટે મેડિકલ કોલેજને તક આપવામાં આવશે, પરંતુ શરતી જોગવાઈ અમુક લઘુત્તમ ધોરણો સંતોષાયેલા હોવાનું વિચારે છે - પુનઃનિરીક્ષણ માંગવાની તક મેળવવા માટે ધોરણોની આ નિર્ધારિતતા વિનિયમ કે કલમ ૧૦-એ માંથી કોઈના પણ અધિકારક્ષેત્ર બહાર નથી - આમ, નિરીક્ષણ

અહેવાલોમાં જોવા મળેલ મોટા પાયાની ખામીઓ અને વિનિયમ ૮(૩)(૧) (એ) ને ધ્યાનમાં રાખીને, મેડિકલ કોલેજ અન્ય નિરીક્ષણની માંગણી કરવા હકદાર નથી – ઇન્ડિયન મેડિકલ કાઉન્સિલ એક્ટ, ૧૯૫૬.

ૐઅપીલ મંજૂર કરતાં, કોર્ટે ઠેરવ્યું:

ઠેરવ્યું: ૧.૧ જોકે સામાવાળા નંબર ૧ અને ૨ દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલ રિટ અરજીમાં એસ્ટાબ્લિશમેન્ટ ઓફ મેડિકલ કોલેજ રેગ્યુલેશન્સ, ૧૯૯૯ ના વિનિયમ ૮(૩)(૧)(એ) ને પડકારવામાં આવ્યો હતો, પરંતુ તેઓએ તે દાદ પર દબાણ કર્યું ન હતું. તેઓએ પોતાનો પડકાર જે રીતે નિરીક્ષણ કરવામાં આવ્યું હતું તે પદ્ધતિ પૂરતો અને અપીલકર્તા કાઉન્સિલ નવેસરથી નિરીક્ષણ કરે તેવા નિર્દેશ પૂરતો મર્યાદિત રાખ્યો હતો. હાઇકોર્ટ દ્વારા વિનિયમ ૮(૩)(૧)(એ) નું અર્થઘટન સ્પષ્ટપણે ભૂલભરેલું છે કેમ કે હાઇકોર્ટે વિનિયમ ૮(૩)(૧) ની શરતી જોગવાઈ ધ્યાને લીધી ન હતી. જોગવાઈની યોગ્ય ચકાસણી કર્યા વિના, હાઇકોર્ટે એવું ઠેરવવામાં ભૂલ કરી કે વિનિયમ ૮(૩)(૧) (એ) માત્ર દ્વિતીય નવીકરણ એટલે કે ત્રીજી બેચના પ્રવેશની માંગ કરતી કોલેજોને જ લાગુ પડશે. દ્વિતીય નવીકરણ સુધીના પ્રવેશો એટલે કે ત્રીજી બેચ સુધીના પ્રવેશો વિનિયમ ૮(૩)(૧)(એ) હેઠળ આવશે. બીજા શબ્દોમાં કહીએ તો, શરતી જોગવાઈ માત્ર દ્વિતીય નવીકરણના કેસો પૂરતી મર્યાદિત નથી. પ્રથમ નવીકરણ પણ વિનિયમ ૮(૩)(૧) ની શરતી જોગવાઈ (એ) હેઠળ આવરી લેવાયેલ છે કારણ કે વપરાયેલી ભાષા 'દ્વિતીય નવીકરણ સુધી' છે. એક તરફ કાયદાની કલમ ૧૦-એ (૩) અને (૪) અને બીજી તરફ વિનિયમ ૮(૩)(૧)

(એ) વચ્ચે કોઈ વિરોધાભાસ નથી. વિનિયમ ૮(૩)(૧)(એ) એ કાયદાની કલમ ૧૦-એ ની પૂરક છે. નવી નિરીક્ષણ માંગવા માટે મેડિકલ કોલેજને સક્ષમ બનાવવાના હેતુથી લઘુત્તમ ધોરણો નક્કી કરવા જે પૂરા કરવાના રહે છે તે કલમ ૧૦-એ ની યોજનાની વિરુદ્ધ નથી. વાસ્તવમાં, વિનિયમ ૮(૩)(૧) એવી જોગવાઈ કરે છે કે ખામીઓ સુધારવા માટે મેડિકલ કોલેજને એક તક આપવામાં આવશે. પરંતુ, શરતી જોગવાઈ એ વિચારે છે કે અમુક લઘુત્તમ ધોરણો સંતોષાવા જોઈએ, એટલે કે શિક્ષણ ફેકલ્ટી અને/અથવા રેસિડેન્ટ્સની અછત ૩૦ ટકાથી વધુ ન હોવી જોઈએ અને/અથવા પથારી ભોગવટો ૫૦ ટકાથી ઓછો ન હોવો જોઈએ. પુનઃનિરીક્ષણ મેળવવાની તકનો લાભ લેવા માટે ધોરણોનું આ નિર્ધારણ કાયદાના વિનિયમ કે કલમ ૧૦-એ માંથી કોઈના પણ અધિકારક્ષેત્ર બહાર નથી. [પેરા ૯][૧૦-બી-એફ]

૧.૨ રેકૉર્ડ પરની સામગ્રીનું અવલોકન કરતાં, જે રીતે નિરીક્ષણ હાથ ધરવામાં આવ્યું હતું તે અંગે હાઈકોર્ટે પહોંચેલ નિષ્કર્ષ પણ સાચો નથી. રેન્ડમ ચકાસણી પર ૪૫.૩૦ ટકા પથારી ભોગવટો હોવાનો સામાવાળા નંબર ૧ અને ૨ નો દાવો હતો. જોકે, નિરીક્ષણ અહેવાલ દર્શાવે છે કે જરૂરી લઘુત્તમ ૩૦૦ દર્દીઓમાંથી ૨૫ સપ્ટેમ્બર, ૨૦૧૭ ના રોજ સવારે ૧૦:૦૦ વાગ્યે માત્ર ૩ દર્દીઓ જ ઉપલબ્ધ હતા. તબીબી શિક્ષણને અત્યંત ગંભીરતાથી લેવું જોઈએ અને જ્યારે કોઈ નિષ્ણાત સંસ્થા પ્રમાણિત કરે કે મેડિકલ કોલેજમાં સુવિધાઓ અપૂરતી છે, ત્યારે અદાલતોએ તે આકારણીમાં દખલગીરી કરવી જોઈએ નહીં, સિવાય કે નિરીક્ષણ ટીમની બદદાનત, નિરીક્ષણમાં સ્પષ્ટ વિકૃતિ, મેડિકલ

કાઉન્સિલ ઓફ ઇન્ડિયા તરફથી ક્ષેત્રાધિકારની ક્ષતિ વગેરે જેવા અત્યંત સબળ ક્ષેત્રાધિકારીય કારણો હોય. દર્દીઓની ઓછી સંખ્યા માટે વાવાઝોડું કારણ હોવાની રજૂઆત સ્વીકાર્ય નથી. એ સ્વીકારવામાં આવે છે કે રેસિડેન્ટ ડોક્ટરોએ તમામ સમયે હોસ્પિટલમાં હાજર રહેવું જરૂરી છે. [પેરા ૧૦][૧૦-જી-એચ; ૧૧-એ-બી]

૧.૩ નિરીક્ષણ અહેવાલોમાં જોવા મળેલ મોટા પાયાની ખામીઓને ધ્યાને લેતાં અને વિનિયમ ૮(૩)(૧)(એ) ને જોતાં, સામાવાળા નંબર ૧ અને ૨ અન્ય નિરીક્ષણની માંગણી કરવા હકદાર નથી. હાઈકોર્ટનો ચુકાદો રદ કરવામાં આવે છે. [પેરા ૧૧, ૧૨][૧૧-સી-ડી]

મેડિકલ કાઉન્સિલ ઓફ ઇન્ડિયા વિરુદ્ધ કલિંગા ઇન્સ્ટિટ્યુટ ઓફ મેડિકલ સાયન્સિસ (કેઆઈએમએસ) અને અન્ય (૨૦૧૬) ૧૧ એસસીસી ૫૩૦ : [૨૦૧૬] ૪ એસસીઆર ૪૦૩; રોયલ મેડિકલ ટ્રસ્ટ (રજિસ્ટર્ડ) વિરુદ્ધ ભારત સંઘ (૨૦૧૫) ૧૦ એસસીસી ૧૮ – સંદર્ભ લીધો.

ચુકાદા સંદર્ભ સૂચિ:

[૨૦૧૬] ૪ એસસીઆર ૪૦૩ નો સંદર્ભ પેરા ૬ માં લીધો

(૨૦૧૫) ૧૦ એસસીસી ૧૮ નો સંદર્ભ પેરા ૮ માં લીધો

સિવિલ અપીલ અધિકારક્ષેત્ર: સિવિલ અપીલ નંબર ૫૮૦૫/૨૦૧૮.

મુંબઈ ખાતેની વડી અદાલતના રિટ પિટિશન નંબર ૪૩૧૮/૨૦૧૮ માં

તારીખ ૨૦.૦૪.૨૦૧૮ ના હુકમ સામે.

અપીલકર્તા તરફથી વિકાસ સિંહ, વરિષ્ઠ એડવોકેટ, ગૌરવ શર્મા, પ્રતીક ભાટિયા, ધવલ મોહન અને શ્રીમતી દીપિકા કાલિયા, એડવોકેટ્સ.

સામાવાળા તરફથી મનિન્દર સિંહ, એએસજી, રણજીત કુમાર, વરિષ્ઠ એડવોકેટ, સુધાંશુ એસ. ચૌધરી, વી. એમ. થોરાટ, શકુલ આર. ઘાટોલે, અમરજીત સિંહ, કુમારી વિમલ સિન્હા, પ્રણય રંજન અને ગુરમીત સિંહ મક્કર, એડવોકેટ્સ.

કોર્ટનો ચુકાદો ન્યાયમૂર્તિ એલ. નાગેશ્વર રાવ દ્વારા આપવામાં આવેલ.

પરવાનગી આપવામાં આવી.

૧. વેદાંતા ઇન્સ્ટિટ્યુટ ઓફ એકેડેમિક એક્સેલન્સ પ્રાઇવેટ લિમિટેડ અને વેદાંતા ઇન્સ્ટિટ્યુટ ઓફ મેડિકલ સાયન્સિસ, અહીંના સામાવાળા નંબર ૧ અને ૨ એ જોમ્બે ખાતેની વડી અદાલતમાં રિટ પિટિશન નંબર ૪૩૧૯/૨૦૧૮ દાખલ કરી હતી, જેમાં અગાઉ દર્શાવેલ ખામીઓની પૂર્તતા ચકાસવાના હેતુથી અપીલકર્તાને તેની નિષ્ણાતોની ટીમ મોકલવાનો નિર્દેશ આપવાની માંગણી કરી હતી. તેઓએ અપીલકર્તાને ૩૦ એપ્રિલ, ૨૦૧૮ પહેલાં કેન્દ્ર સરકારને પોતાની ભલામણ મોકલવા નિર્દેશ આપવાની પણ અરજ કરી હતી. તેઓએ અહીંના સામાવાળા નંબર ૩, ભારત સંઘને અપીલકર્તા તરફથી મળેલી ભલામણોના આધારે નવીકરણ પરવાનગી આપવા વિચારણા કરવાનો વધુ એક નિર્દેશ પણ માંગ્યો હતો. વડી અદાલતે રિટ પિટિશન મંજૂર કરી અને મેડિકલ કાઉન્સિલ

ઓફ ઇન્ડિયાને સામાવાળા નંબર ૨, મેડિકલ કોલેજનું નિરીક્ષણ કરવા અને ૩૦ એપ્રિલ, ૨૦૧૮ પહેલાં ભારત સંઘને અહેવાલ સુપરત કરવા નિર્દેશ આપ્યો. તેનાથી વ્યથિત થઈને અપીલકર્તા કાઉન્સિલે ઉપરોક્ત અપીલ દાખલ કરી છે.

૨. સામાવાળા નંબર ૧ એ મેડિકલ કોલેજ શરૂ કરવા માટે ઇન્ડિયન મેડિકલ કાઉન્સિલ એક્ટ, ૧૯૫૬ (જે હવે પછી 'કાયદો' તરીકે ઉલ્લેખિત છે) ની કલમ ૧૦-એ હેઠળ અરજી રજૂ કરી હતી. નિરીક્ષણ હાથ ધર્યા પછી સામાવાળા નંબર ૧ ને આશયપત્ર જારી કરવામાં આવ્યો હતો. ભારત સંઘ દ્વારા શૈક્ષણિક વર્ષ ૨૦૧૭-૨૦૧૮ માટે ૧૫૦ વિદ્યાર્થીઓની પ્રથમ બેચને પ્રવેશ આપવા માટે સામાવાળા નંબર ૧ ને તારીખ ૩૧.૦૫.૨૦૧૭ નો પરવાનગી પત્ર જારી કરવામાં આવ્યો હતો. પરવાનગી પત્ર જારી કર્યા પછી, મહારાષ્ટ્ર રાજ્ય દ્વારા હાથ ધરવામાં આવેલ પ્રવેશની કેન્દ્રીય પ્રક્રિયા માટે કોલેજોની યાદીમાં સામાવાળા નંબર ૨ કોલેજનો સમાવેશ કરવામાં આવ્યો હતો. કેન્દ્રીય પરામર્શમાં વર્ષ ૨૦૧૭-૨૦૧૮ માટે વિદ્યાર્થીઓની ફાળવણી કરવામાં આવી હતી. શૈક્ષણિક વર્ષ ૨૦૧૮-૨૦૧૯ માટે વિદ્યાર્થીઓના પ્રવેશ માટે પ્રથમ નવીકરણ આપવાના હેતુસર નિરીક્ષણ તારીખ ૨૫.૦૯.૨૦૧૭ અને ૨૬.૦૯.૨૦૧૭ ના રોજ હાથ ધરવામાં આવ્યું હતું. અપીલકર્તા કાઉન્સિલની કારોબારી સમિતિએ તારીખ ૨૫.૧૦.૨૦૧૭ ના રોજ યોજાયેલી તેની બેઠકમાં આકારણી અહેવાલ પર વિચારણા કરી અને નીચે મુજબ નિર્ણય લીધો હતો:-

“કાઉન્સિલની કારોબારી સમિતિએ આકારણી અહેવાલ

(૨૫/૨૬.૦૯.૨૦૧૭) પર વિચારણા કરી અને નીચે મુજબ નોંધ્યું:-

૧. અહેવાલમાં વિગતવાર જણાવ્યા મુજબ ફેકલ્ટીની અછત ૮૪.૦૫% છે.

૨. અહેવાલમાં વિગતવાર જણાવ્યા મુજબ રેસિડેન્ટ્સની અછત ૮૭.૨૩% છે.

૩. પેથોલોજી, માઈક્રોબાયોલોજી, ફાર્માકોલોજી, ફોરેન્સિક મેડિસિન, કોમ્યુનિટી મેડિસિન વિભાગો નિર્માણાધીન છે.

૪. આકારણીના દિવસે સવારે ૧૦ વાગ્યે પથારી ભોગવટો ૦૧% છે.

૫. વોર્સ: મોટાભાગના વોર્ડ તાળા મારેલા હતા અથવા સમારકામ હેઠળ અને બિન-કાર્યરત હતા.

૬. ઓપીડી હાજરી, રેડિયોલોજીકલ અને લેબોરેટરી તપાસના આંકડા ફૂલાવેલા છે.

૭. આકારણીના દિવસે કોઈ મુખ્ય, કોઈ ગૌણ કે કોઈ ડે-કેર ઓપરેશન થયું ન હતું.

૮. લેબર રૂમમાં કોઈ સ્ટ્રી દર્દી ન હતી.

૯. નર્સિંગ સ્ટાફ: ૧૭૫ ની જરૂરિયાત સામે ૧૬૪ નર્સિંગ સ્ટાફ ઉપલબ્ધ છે.

૧૦. પેરામેડિકલ અને બિન-શૈક્ષણિક સ્ટાફ: ૧૦૦ ની જરૂરિયાત સામે ૯૦ પેરામેડિકલ અને બિન-શૈક્ષણિક સ્ટાફ ઉપલબ્ધ છે.

૧૧. એમઆરડી: કોઈ એમઆરડી કચેરી નથી.

૧૨. ઓ.ટી.: આકારણીના દિવસે કોઈ પણ ઓ.ટી. કાર્યરત ન હતી.

૧૩. આઈસીયુ: આકારણીના દિવસે આઈસીસીયુ અને તમામ આઈસીયુમાં કોઈ દર્દી ન હતો.

૧૪. ૨ ની જરૂરિયાત સામે ૧ મોબાઈલ એક્સ-રે મશીન ઉપલબ્ધ છે.

૧૫. બ્લડ બેંક કાર્યરત નથી.

૧૬. રસોડું કાર્યરત નથી.

૧૭. પરીક્ષા હોલ: તે નિર્માણાધીન છે.

૧૮. સેન્ટ્રલ લાઈબ્રેરી: ગ્રંથપાલ ઉપલબ્ધ નથી.

૧૯. સેન્ટ્રલ ફોટોગ્રાફી વિભાગ: કોઈ સ્ટાફ નથી.

૨૦. વિદ્યાર્થી હોસ્ટેલ: ૨૨૬ ની જરૂરિયાત સામે ૧૨૮ વિદ્યાર્થીઓ માટે રહેવાની સગવડ ઉપલબ્ધ છે.

૨૧. રહેણાંક ક્વાર્ટર્સ: ફેકલ્ટી માટે ૨૦ ની જરૂરિયાત સામે ૧૮

કર્વાર્ટર્સ ઉપલબ્ધ છે. બિન-શૈક્ષણિક સ્ટાફ માટે ૩૨ ની જરૂરિયાત સામે ૧૬ કર્વાર્ટર્સ ઉપલબ્ધ છે.

૨૨. આરએચટીસી: તે હજી સુધી ફાળવવામાં આવેલ નથી.

૨૩. યુએચસી: તે હજી સુધી ફાળવવામાં આવેલ નથી.

૨૪. વર્ષ દરમિયાન કોઈ સીએમઈ પ્રવૃત્તિ થઈ નથી.

૨૫. આકારણી અહેવાલમાં દર્શાવ્યા મુજબની અન્ય ખામીઓ.”

કારોબારી સમિતિએ નોંધ્યું કે એસ્ટાબ્લિશમેન્ટ ઓફ મેડિકલ કોલેજ રેગ્યુલેશન (સુધારો), ૨૦૧૦ (ભાગ ૨), તારીખ ૧૬ એપ્રિલ, ૨૦૧૦ અને તારીખ ૧૮ માર્ચ, ૨૦૧૬ ના રોજ સુધારેલા વિનિયમ ૮(૩)(૧)(એ) માં નીચે મુજબ જોગવાઈ કરવામાં આવી છે:—

“૮(૩)(૧).....

(એ) પરવાનગી પત્રથી માંડીને દ્વિતીય નવીકરણ સુધીના તબક્કામાં રહેલી કોલેજો (એટલે કે ત્રીજી બેચનો પ્રવેશ)

સંસ્થાના કોઈપણ નિરીક્ષણ/આકારણી દરમિયાન જો એવું જોવામાં આવે કે શિક્ષણ ફેકલ્ટી અને/અથવા રેસિડેન્ટ્સની ખામી ૩૦% થી વધુ છે અને/અથવા પથારી ભોગવટો <૫૦% (ઉત્તર પૂર્વ, પહાડી ભૂપ્રદેશ વગેરેમાં ૪૫%) છે, તો આવી સંસ્થા તરફથી ખામીઓ સુધારણાની પૂર્તતા તે શૈક્ષણિક વર્ષમાં પરવાનગી પત્ર જારી કરવા/પરવાનગીના

નવીકરણ માટે ધ્યાને લેવામાં આવશે નહીં.”

ઉપર નોંધ્યા મુજબની ખામીઓને ધ્યાનમાં રાખીને, કાઉન્સિલની કારોબારી સમિતિએ એસ્ટાબ્લિશમેન્ટ ઓફ મેડિકલ કોલેજ રેગ્યુલેશન, ૧૯૯૯ ના વિનિયમ ૮(૩)(૧)(એ) નો ઉપયોગ કરવા અને મહારાષ્ટ્ર યુનિવર્સિટી ઓફ હેલ્થ સાયન્સિસ, નાસિક હેઠળ મહારાષ્ટ્રના પાલઘર સ્થિત વેદાંતા ઇન્સ્ટિટ્યુટ ઓફ મેડિકલ સાયન્સિસની આઈએમસી એક્ટ, ૧૯૫૬ ની કલમ ૧૦-એ હેઠળ શૈક્ષણિક વર્ષ ૨૦૧૮-૨૦૧૯ માટે એમબીબીએસ કોર્સની બીજી બેચ (૧૫૦ બેઠકો) ના નવીકરણ માટેની અરજી નામંજૂર કરવાની કેન્દ્ર સરકારને ભલામણ કરવાનો નિર્ણય કર્યો.”

૩. કારોબારી સમિતિના સદર નિર્ણયને તારીખ ૧૬.૧૧.૨૦૧૭ ના રોજ ઓવરસાઈટ કમિટી દ્વારા મંજૂરી આપવામાં આવી હતી. અપીલકર્તાએ તારીખ ૨૧.૧૧.૨૦૧૭ ના પત્ર દ્વારા ઓવરસાઈટ કમિટી દ્વારા મંજૂર કરાયેલ કારોબારી સમિતિનો નિર્ણય ભારત સંઘને પહોંચાડ્યો હતો. તારીખ ૦૭.૧૨.૨૦૧૭ ના પત્ર દ્વારા, સામાવાળા નંબર ૩, ભારત સંઘે સામાવાળા કોલેજને અપીલકર્તાની ભલામણનો જવાબ આપવા નિર્દેશ આપ્યો હતો. કોલેજ દ્વારા વિગતવાર જવાબ રજૂ કરવામાં આવ્યો હતો અને વ્યક્તિગત સુનાવણી પણ આપવામાં આવી હતી.

૪. વડી અદાલતે મુખ્યત્વે બે આધારો પર સામાવાળા નંબર ૧ અને ૨ દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલી રિટ પિટિશન મંજૂર કરી હતી. વડી અદાલતના મતે, એસ્ટાબ્લિશમેન્ટ ઓફ મેડિકલ કોલેજ રેગ્યુલેશન્સ, ૧૯૯૯ (જે હવે પછી

વિનિયમો તરીકે ઉલ્લેખિત છે) નો વિનિયમ ૮(૩)(૧) શરતી જોગવાઈ (એ) સામાવાળા નંબર ૧ અને ૨ ના કેસને લાગુ પડતો નથી. કલમ ૮(૩)(૧) નો સંબંધિત ભાગ નીચે મુજબ ટાંકવામાં આવ્યો છે:—

“૮

પરવાનગી

આપવી:

(૩)(૧). મેડિકલ કોલેજ સ્થાપવાની અને વિદ્યાર્થીઓને પ્રવેશ આપવાની પરવાનગી શરૂઆતમાં એક વર્ષના સમયગાળા માટે આપી શકાશે અને વાર્ષિક લક્ષ્યોની સિદ્ધિની ચકાસણીને આધીન વાર્ષિક ધોરણે નવીકરણ કરી શકાશે. પ્રારંભિક પરવાનગીની મુદત પૂરી થવાના છ મહિના પહેલાં નવીકરણના હેતુ માટે મેડિકલ કાઉન્સિલ ઓફ ઇન્ડિયાને અરજી કરવાની જવાબદારી તે વ્યક્તિની રહેશે. પરવાનગીના નવીકરણની આ પ્રક્રિયા જ્યાં સુધી મેડિકલ કોલેજની સ્થાપના અને હોસ્પિટલની સુવિધાઓનો વિસ્તાર પૂર્ણ ન થાય અને મેડિકલ કોલેજને ઔપચારિક માન્યતા ન મળે ત્યાં સુધી ચાલુ રહેશે. કાઉન્સિલની જરૂરિયાતો પૂર્ણ ન થાય ત્યાં સુધી કોઈપણ તબક્કે આગળ પ્રવેશ કરવામાં આવશે નહીં. કેન્દ્ર સરકાર કોઈપણ તબક્કે અરજદારને ખામીઓ જણાવી શકશે અને તેને ખામીઓ સુધારવા માટે તક અને સમય આપી શકશે. નોંધ: ઉપરોક્ત કલમમાં, “છ મહિના” ને બદલે “નવીનતમ સમયપત્રક મુજબ” મુકવામાં આવશે.

પરંતુ શરત એ છે કે (એ) પરવાનગી પત્રથી માંડીને દ્વિતીય નવીકરણ સુધીના તબક્કામાં રહેલી કોલેજો (એટલે કે ત્રીજી બેચનો પ્રવેશ) ના

સંબંધમાં:

સંસ્થાના કોઈપણ નિરીક્ષણ/આકારણી દરમિયાન જો એવું જોવામાં આવે કે શિક્ષણ ફેકલ્ટી અને/અથવા રેસિડેન્ટ્સની ખામી ૩૦% થી વધુ છે અને/અથવા પથારી ભોગવટો <૫૦% (ઉત્તર પૂર્વ, પહાડી પ્રદેશો વગેરેમાં ૪૫%) છે, તો આવી સંસ્થા તરફથી ખામીઓની સુધારણાની પૂર્તતા તે શૈક્ષણિક વર્ષમાં પરવાનગી પત્ર જારી કરવા/પરવાનગીના નવીકરણ માટે ધ્યાને લેવામાં આવશે નહીં.”

૫. બીજો મુદ્દો જે વડી અદાલતને માન્ય લાગ્યો તે નિરીક્ષણ જે રીતે હાથ ધરવામાં આવ્યું હતું તે પદ્ધતિ હતી. વડી અદાલતે ઠેરવ્યું હતું કે આકારણીકારો દ્વારા હાથ ધરવામાં આવેલ નિરીક્ષણ નિષ્પક્ષ ન હતું.

૬. અપીલકર્તા તરફથી ઉપસ્થિત રહેલા વિદ્વાન વરિષ્ઠ વકીલ શ્રી વિકાસ સિંહે રજૂઆત કરી હતી કે વડી અદાલતે નોંધેલ તારણ કે સામાવાળા કોલેજે પ્રથમ નવીકરણ માંગ્યું હોવાથી તેને વિનિયમ ૮(૩)(૧) લાગુ પડતો નથી તે સ્પષ્ટપણે ભૂલભરેલું છે. તેમણે રજૂઆત કરી કે વડી અદાલતે વિનિયમ ૮(૩) (૧) ની પ્રથમ શરતી જોગવાઈ ધ્યાનમાં લીધી ન હતી. તેમણે દલીલ કરી હતી કે વિનિયમ ૮(૩)(૧) ની પ્રથમ શરતી જોગવાઈની ભાષામાં કોઈ અસ્પષ્ટતા નથી, જે દ્વિતીય નવીકરણ સુધીની કોલેજોને આવરી લે છે. સદર વિનિયમ મુજબ, જે સંસ્થાઓમાં શિક્ષણ ફેકલ્ટી અને/અથવા રેસિડેન્ટ્સની ૩૦ ટકાથી વધુ અછત હોય અને/અથવા ૫૦ ટકાથી ઓછો પથારી ભોગવટો હોય તે સંસ્થાઓને તે શૈક્ષણિક વર્ષ માટે પરવાનગીના નવીકરણ માટે ધ્યાનમાં લેવામાં

આવશે નહીં. તારીખ ૨૫.૦૯.૨૦૧૭ અને ૨૬.૦૯.૨૦૧૭ ના રોજ હાથ ધરાયેલ નિરીક્ષણમાં મોટા પાયે ખામીઓ મળી આવી હોવાથી, શ્રી સિંહ રજૂઆત કરે છે કે સામાવાળા નંબર ૧ ને ખામીઓ સુધારવા માટે તક આપવાનો કોઈ પ્રશ્ન જ ઊભો થતો નથી. તેમણે એવો પણ આગ્રહ રાખ્યો હતો કે નિરીક્ષણ મેડિકલ કાઉન્સિલ ઓફ ઇન્ડિયા દ્વારા જારી કરાયેલ એસેસર્સ ગાઈડ અનુસાર સખત રીતે કરવામાં આવ્યું હતું. તેમણે દર્શાવ્યું કે આકારણીકારોને આપવામાં આવેલી સામાન્ય સૂચનાઓ સ્પષ્ટપણે દર્શાવે છે કે દરેક વિભાગની હાજરી પત્રક (સવારે ૧૧.૦૦ વાગ્યા પહેલાં પૂર્ણ થયેલ), આકારણીના દિવસે હાજર ફેકલ્ટી દ્વારા સહી કરાયેલ અને વિભાગના વડા દ્વારા યોગ્ય રીતે પ્રતિ-હસ્તાક્ષરિત થયેલ હોય તેની ચકાસણી કરવી ફરજિયાત હતી. એસેસર્સ ગાઈડ મુજબ, સંસ્થાઓને છેલ્લા ૧૨ મહિનાના દૈનિક સરેરાશ ક્લિનિકલ ડેટા અને આકારણીના પ્રથમ દિવસનો ક્લિનિકલ ડેટા રજૂ કરવા જણાવવાનું હોય છે. પથારી ભોગવટો સવારે ૧૦.૦૦ વાગ્યે ચકાસવાનો હતો, જ્યારે ઓપીડી, લેબોરેટરી અને રેડિયોલોજીકલ ઇન્વેસ્ટિગેશન ડેટા વગેરે આકારણીના પ્રથમ દિવસે બપોરે ૨.૦૦ વાગ્યે ચકાસવાના હોય છે. શિક્ષણ ફેકલ્ટી અને રેસિડેન્ટ ડોક્ટરોની ચકાસણીના સંબંધમાં, એસેસર્સ ગાઈડ આકારણીના પ્રથમ દિવસે સવારે ૧૧.૦૦ વાગ્યા પહેલાં ફેકલ્ટીની હાજરી તપાસવાની જોગવાઈ કરે છે. સવારે ૧૧.૦૦ વાગ્યા પહેલાં હાજરી પત્રક પર સહી કરનાર ફેકલ્ટી/રેસિડેન્ટ્સની જ ચકાસણી કરવાની રહે છે. સવારે ૧૧.૦૦ વાગ્યા પછી આવતા ફેકલ્ટી/રેસિડેન્ટ્સ માટે કોઈ ચકાસણી કરવાની હોતી નથી. વિદ્વાન પરિષ્ક વકીલ શ્રી વિકાસ સિંહે આકારણી

ટીમે કરેલા નિરીક્ષણમાં કોઈ ખામી શોધી શકાય નહીં તે રજૂ કરવા માટે અમને નિરીક્ષણ નોંધો વંચાવી હતી. તેમણે આ કોર્ટના મેડિકલ કાઉન્સિલ ઓફ ઇન્ડિયા વિરુદ્ધ કલિંગા ઇન્સ્ટિટ્યુટ ઓફ મેડિકલ સાયન્સિસ (કેઆઈએમએસ) અને અન્ય¹ ના ચુકાદા પર પણ આધાર રાખ્યો હતો, જેમાં જણાવાયું છે કે નિષ્ણાતોના અહેવાલમાં આ અદાલતે દખલ કરવી જોઈએ નહીં.

¹ (૨૦૧૬) ૧૧ એસસીસી ૫૩૦ – પેરા ૨૪

૭. ભારત સંઘ તરફથી ઉપસ્થિત રહેલા વિદ્વાન એડિશનલ સોલિસિટર જનરલ શ્રી મનિન્દર સિંહે રજૂઆત કરી હતી કે વિનિયમ ૮(૩)(૧) માં શરતી જોગવાઈઓ એ હેતુથી દાખલ કરવામાં આવી હતી કે જે સંસ્થાઓ લઘુત્તમ માળખાકીય સુવિધાઓ અને ફેકલ્ટી સંતોષતી નથી તેમને તેમની ખામીઓ સુધારવા માટે તક આપી શકાય નહીં. તેમના મતે, મેડિકલ કાઉન્સિલ ઓફ ઇન્ડિયા દ્વારા નિર્ધારિત ધોરણો તદ્દન લઘુત્તમ છે અને તબીબી શિક્ષણના મૂળભૂત લઘુત્તમ ધોરણોની જાળવણી સુનિશ્ચિત કરવા માટે તેનું સખતપણે પાલન કરવું આવશ્યક છે. આવી સંસ્થાઓને ખામીઓ સુધારવા માટે તક પૂરી પાડવામાં આ અદાલત દ્વારા દર્શાવવામાં આવતી કોઈપણ ઉદારતાની પછીના વર્ષોમાં વ્યાપક નકારાત્મક અસર પડશે અને પરિણામે કોલેજો ખામીઓ સાથે સતત કાર્યરત રહેશે તેમજ અધિકચરા અને નબળી ગુણવત્તાવાળા ડોક્ટરો ઉત્પન્ન કરશે. તેમણે અમને ૨૦ સપ્ટેમ્બર, ૨૦૧૭ થી ૨૬ સપ્ટેમ્બર, ૨૦૧૭ સુધી હવામાન વિભાગ દ્વારા કરવામાં આવેલી આગાહીઓ બતાવી હતી. તેમણે રજૂઆત કરી કે દરિયાકાંઠાના વિસ્તારોમાં વાવાઝોડું અને ભારે વરસાદ સામાન્ય

છે અને સામાવાળા નંબર ૧ અને ૨ દ્વારા દર્શાવવામાં આવી હતી તેટલી ખતરનાક પરિસ્થિતિ ન હતી. તેમણે વધુમાં રજૂઆત કરી કે ફેકલ્ટી અને રેસિડેન્ટ્સની લઘુત્તમ જરૂરિયાત ૭૦ ટકા છે. તેમણે જણાવ્યું કે જો ૨૪.૦૯.૨૦૧૭ ના રોજ (એટલે કે નિરીક્ષણના આગલા દિવસે) હોસ્પિટલમાં રેસિડેન્ટ્સની સંખ્યાના ૭૦ ટકા હાજર રહેવું જરૂરી હતું, તો નિરીક્ષણની તારીખે ૮૪ ટકા અધ્યાપકો અને ૮૭ ટકા રેસિડેન્ટ્સની અછત હોઈ શકે તે કલ્પનાતીત છે. તેમણે એવું પણ જણાવ્યું કે વાવાઝોડા જેવી કુદરતી આફતને કારણે દર્દીઓની સંખ્યામાં વધારો થવો જોઈએ.

૮. સામાવાળા નંબર ૧ અને ૨ તરફથી ઉપસ્થિત વિદ્વાન પરિષ્ઠ વકીલ શ્રી રણજીત કુમારે વડી અદાલતના ચુકાદાને ટેકો આપ્યો હતો. તેમણે મેડિકલ ઇન્સ્ટિટ્યુટને ખામીઓ સુધારવા માટે તક આપવી જ જોઈએ તેવી તેમની રજૂઆતના સમર્થન માટે રોયલ મેડિકલ ટ્રસ્ટ (રજિસ્ટર્ડ) વિરુદ્ધ ભારત સંઘ ^૨ માં આ અદાલતના ચુકાદા પર આધાર રાખ્યો હતો. તેમણે મેડિકલ કાઉન્સિલ ઓફ ઇન્ડિયાના વિદ્વાન પરિષ્ઠ વકીલની રજૂઆતનો વિરોધ કરતાં જણાવ્યું કે વિનિયમો કાયદાનું સ્થાન લઈ શકતા નથી કે કાયદાને રદબાતલ કરી શકતા નથી. તેમના મતે, આ અદાલત દ્વારા અર્થઘટન કરાયેલ કલમ ૧૦-એ સામાવાળા કોલેજને નિરીક્ષણ દરમિયાન દર્શાવેલ ખામીઓને સુધારવાની તક મેળવવા માટે હકદાર બનાવે છે. આવી કાનૂની જોગવાઈને વિનિયમ દ્વારા બિનઅસરકારક બનાવી શકાય નહીં. તેમણે વાવાઝોડાની આગાહી પર આધાર રાખ્યો હતો જેના કારણે સ્થાનિક લોકોને ઘરની અંદર રહેવા માટે કહેવામાં આવ્યું

હતું. તેમણે દલીલ કરી હતી કે આકારણીકારોની ટીમને તે જ દિવસે અન્ય આકારણી કરવા માટે વિનંતી કરવામાં આવી હતી. તેમણે વધુમાં રજૂઆત કરી હતી કે નિરીક્ષણ યોગ્ય રીતે હાથ ધરવામાં આવ્યું ન હતું અને અહેવાલ સાચું ચિત્ર રજૂ કરતો નથી. જો હોસ્પિટલ અને કોલેજમાં ઉપલબ્ધ સુવિધાઓ ચકાસવા માટે મેડિકલ કાઉન્સિલ ઓફ ઇન્ડિયા દ્વારા અન્ય નિરીક્ષણ કરવામાં આવે, તો કોલેજ જરૂરિયાતો સંતોષવા સક્ષમ બનશે. તેમણે એવી કેટલીક કોલેજોના સંબંધમાં નવેસરથી નિરીક્ષણ હાથ ધરવાના મેડિકલ કાઉન્સિલ ઓફ ઇન્ડિયાના નિર્ણય પર આધાર રાખ્યો હતો જ્યાં વિનિયમ ૮(૩)(૧)(એ) માં નિર્ધારિત લઘુત્તમ કરતાં વધુ ખામીઓ હતી. આ મુદ્દે શ્રી રણજીત કુમારની રજૂઆતોના જવાબમાં શ્રી વિકાસ સિંહે જણાવ્યું કે માત્ર સરકારી મેડિકલ કોલેજોના કિસ્સામાં જ બીજા નિરીક્ષણની મંજૂરી આપવામાં આવી હતી.

² (૨૦૧૫) ૧૦ એસસીસી ૧૯ પેરા ૨૬-૩૧

૯. જોકે સામાવાળા નંબર ૧ અને ૨ દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલી રિટ અરજીમાં વિનિયમ ૮(૩)(૧)(એ) ને પડકારવામાં આવ્યો હતો, પરંતુ તેઓએ તે રાહત પર દબાણ કર્યું ન હતું. તેઓએ પોતાનો પડકાર જે રીતે નિરીક્ષણ કરવામાં આવ્યું હતું તે પદ્ધતિ પૂરતો અને અપીલકર્તા-કાઉન્સિલ નવેસરથી નિરીક્ષણ હાથ ધરે તેવા નિર્દેશ પૂરતો મર્યાદિત રાખ્યો હતો. વડી અદાલત દ્વારા વિનિયમ ૮(૩)(૧)(એ) નું અર્થઘટન સ્પષ્ટપણે ક્ષતિપૂર્ણ છે કારણ કે વડી અદાલતે વિનિયમ ૮(૩)(૧) ની શરતી જોગવાઈ ધ્યાને લીધી ન હતી. જોગવાઈની યોગ્ય ચકાસણી કર્યા વિના, વડી અદાલતે એવું ઠેરવવામાં ભૂલ કરી

કે વિનિયમ ૮(૩)(૧)(એ) માત્ર દ્વિતીય નવીકરણ એટલે કે ત્રીજી બેચના પ્રવેશની માંગ કરતી કોલેજોને જ લાગુ પડશે. દ્વિતીય નવીકરણ સુધીના પ્રવેશો એટલે કે ત્રીજી બેચના પ્રવેશો વિનિયમ ૮(૩)(૧)(એ) હેઠળ આવશે. બીજા શબ્દોમાં કહીએ તો, શરતી જોગવાઈ માત્ર દ્વિતીય નવીકરણના કેસો પૂરતી મર્યાદિત નથી. પ્રથમ નવીકરણ પણ વિનિયમ ૮(૩)(૧) ની શરતી જોગવાઈ (એ) હેઠળ આવરી લેવાયેલ છે કારણ કે વપરાયેલી ભાષા 'દ્વિતીય નવીકરણ સુધી' છે. અમને એક તરફ કાયદાની કલમ ૧૦-એ (૩) અને (૪) અને બીજી તરફ વિનિયમ ૮(૩)(૧)(એ) વચ્ચે કોઈ સંઘર્ષ જણાતો નથી. વિનિયમ ૮(૩)(૧)(એ) કાયદાની કલમ ૧૦-એ ની પૂરક છે. નવી નિરીક્ષણ મેળવવા માટે મેડિકલ કોલેજને સક્ષમ કરવાના હેતુસર લઘુત્તમ ધોરણો નિર્ધારિત કરવા જે પૂરા કરવાના રહેશે તે કલમ ૧૦-એ ની યોજનાની વિરુદ્ધ નથી. વાસ્તવમાં, વિનિયમ ૮(૩)(૧) એવી જોગવાઈ કરે છે કે ખામીઓ સુધારવા માટે મેડિકલ કોલેજને એક તક આપવામાં આવશે. પરંતુ, શરતી જોગવાઈ અમુક લઘુત્તમ ધોરણો સંતોષાયેલા હોવાનું વિચારે છે, એટલે કે શિક્ષણ ફેકલ્ટી અને/અથવા રેસિડેન્ટ્સની ૩૦ ટકાથી વધુ અછત ન હોવી જોઈએ અને/અથવા પથારી ભોગવટો ૫૦ ટકાથી ઓછો ન હોવો જોઈએ. પુનઃનિરીક્ષણ મેળવવાની તકનો લાભ લેવા માટે ધોરણોનું આ નિર્ધારણ વિનિયમ કે કાયદાની કલમ ૧૦-એ માંથી કોઈના પણ અધિકારક્ષેત્ર બહાર નથી.

૧૦. રેકૉર્ડ પરની સામગ્રીનું અવલોકન કરતાં, અમારો એવો અભિપ્રાય છે કે જે રીતે નિરીક્ષણ કરવામાં આવ્યું હતું તે અંગે વડી અદાલતે પહોંચેલ નિષ્કર્ષ

પણ સાચો નથી. રેન્ડમ ચકાસણી પર જપ.૩૦ ટકા પથારી ભોગવટો હોવાનો સામાવાળા નંબર ૧ અને ૨ નો દાવો હતો. જોકે, નિરીક્ષણ અહેવાલ દર્શાવે છે કે જરૂરી લઘુત્તમ ૩૦૦ દર્દીઓમાંથી ૨૫ સપ્ટેમ્બર, ૨૦૧૭ ના રોજ સવારે ૧૦.૦૦ વાગ્યે માત્ર ૩ દર્દીઓ જ ઉપલબ્ધ હતા. આ અદાલતે કલિંગા (ઉપરોક્ત) માં ઠેરવ્યું છે કે તબીબી શિક્ષણને અત્યંત ગંભીરતાથી લેવું જોઈએ અને જ્યારે કોઈ નિષ્ણાત સંસ્થા પ્રમાણિત કરે છે કે મેડિકલ કોલેજમાં સુવિધાઓ અપૂરતી છે, ત્યારે અદાલતોએ તે આકારણીમાં હસ્તક્ષેપ કરવો જોઈએ નહીં, સિવાય કે નિરીક્ષણ ટીમની બદદાનત, નિરીક્ષણમાં સ્પષ્ટ વિકૃતિ, એમ.સી.આઈ. તરફથી અધિકારક્ષેત્રની ભૂલ વગેરે જેવા અત્યંત સબળ ક્ષેત્રાધિકારીય કારણો હોય. દર્દીઓની સંખ્યા ઓછી હોવા માટે વાવાઝોડું એક કારણ હોવાની રજૂઆત સ્વીકાર્ય નથી. અમે અપીલકર્તા વતી કરવામાં આવેલી રજૂઆત સાથે સંમત છીએ કે રેસિડેન્ટ ડોક્ટરોએ તમામ સમયે હોસ્પિટલમાં હાજર રહેવું જરૂરી છે.

૧૧. તારીખ ૨૫.૦૯.૨૦૧૭ અને ૨૬.૦૯.૨૦૧૭ ના નિરીક્ષણ અહેવાલમાં જોવા મળેલી મોટા પાયાની ખામીઓને ધ્યાનમાં રાખીને અને વિનિયમ ૮(૩)(૧)(એ) ને જોતાં, સામાવાળા નંબર ૧ અને ૨ અન્ય નિરીક્ષણની માંગણી કરવા હકદાર નથી.

૧૨. ઉપરોક્ત કારણોસર, વડી અદાલતનો ચુકાદો રદ કરવામાં આવે છે અને અપીલ મંજૂર કરવામાં આવે છે.

અપીલ મંજૂર કરવામાં આવી.

This judgment has been translated using an AI-assisted translation tool.

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====